

פרשת פינחס

צִדְדֵי תַעֲשֶׂה לַיְמִינֶךָ – פִּינְחָס

בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְיָתִי בְּתוֹכְכֶם... – האם הקב"ה מְקַנָּא?

פרשתנו פותחת באמירת דברי שבח מפי הקב"ה על פִּינְחָס, שבמסירות הנפש שלו "השיב את חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְיָתִי בְּתוֹכְכֶם". במעשהו, עזר פִּינְחָס את המגפה המשתוללת, שהספיקה להפיל עשרים וארבעה אלף חללים. ויש מקום לשאול, באיזו קנאה מדובר? עד עכשיו נתקלנו בקנאה הבאה מצרות עין, בקנאה של איש לאשתו וכיו"ב. הקב"ה בכבודו ובעצמו מצהיר שמדובר בקנאתו שלו, ומה לקב"ה ולקנאה? האם מדובר חלילה בקנאה של בן-אנוש, שאם לא כן, כיצד יכול פינחס, לקנא את קנאתו של הקב"ה? ואם אנו עוסקים כבר בקנאה, האם מדובר במידה חיובית, כמצטייר מַפְעָלוֹ של פינחס או שמא בתכונה שלילית כמובא בפרקי אבות, "הקנָאָה והתנאָה והפְּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם"? מה עומד בשורש הקנָאָה, ומדוע היא קרויה בשם זה?

אם נחפש אחר הקנָאָה הראשונה במקרא, נגלה אותה בסיפורם של קִין והבל. הקנָאָה של קִין בהבל, גורמת לקִין לעמוד על הבל אחיו, ולהרוג אותו. השורש ק.נ.א אינו נזכר בסיפור זה, אך אנו רואים בְּקִנְיָה את המניע לרצח. ומעניין שדווקא קִין, הוא ה"קנאי" הראשון. מכיוון ששמו של אדם מרמז על מהותו, ננסה לחפש רמז למידת הקנאה, בשמו של קִין. קִין הוא ה"בן-אדם" (תרתי משמע) הראשון באנושות. כאשר חוה, חוֹנָה את הלידה הראשונה ויולדת אותו, היא כל כך מתפעלת מהזכות שנפלה בחלקה, "וַתֹּאמֶר קִנְיָתִי אִישׁ אֶת ה'!", וקוראת לו קִין, בהתאם. זו פעולת הקִנְיָה הראשונה הנזכרת בתורה, ולכן היא גם צופנת בחובה את מהות הקִנְיָה. וזה המקום לשאול, מה ללידה ולקִנְיָה? מאוחר יותר, אנו מוצאים את סיפורו של מלכיצדק מלך שלם, המברך את אברם, "בְּרוּךְ אַבְרָם לֹא-לְעִלְיוֹן קִנְיָה שְׁמַיִם וְאָרֶץ". הכיצד? הרי הפסוק הראשון בתורה קובע, "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", ואם כן מתי, כיצד וממי קנָה אותם?

כאשר אדם אומר כיום, שהוא קנה חפץ כלשהו, אנו מבינים שהוא שילם כדי לזכות בבעלות על אותו החפץ. גם קִנְיָה מסוג זה, מופיעים במקרא לרוב. אך די בשתי פעולות הקִנְיָה שהבאנו לעיל, כדי להבין שמה שנקרא כיום "קִנְיָה", אינו אלא נגזרת צרה, מפעולה רחבה ומקיפה יותר, הקרויה קִנְיָה בלשון הקודש. מהי אם כן פעולת הקִנְיָה, בלשון הקודש? מדובר בפעולה שהקוֹנָה עושה, ובעקבותיה "נוצר" גם הקִנְיָה, חפץ או משהו אחר, שהופך להיות "שייך" לקוֹנָה. למעשה, קִנְיָה יכול לבוא לידי ביטוי גם בצורות אחרות (מקִנְיָה תמורת תשלום), שונות ומשונות. פעולת הקידושין למשל, בה האיש מקדש לו אישה, מוגדרת כקִנְיָה. אך גם יצירה של כלי חרס למשל, נחשבת כפעולה של קִנְיָה, אף שהיוצר אינו משלם מאומה בעבור הכלי. מהי איפוא פעולת הקִנְיָה? הקנייה היא יצירה של קשר רוחני בין הקוֹנָה, הקב"ה או אדם, ובין עצם אחר, הקרוי לפיכך גם בשם 'קִנְיָה' (של הקוֹנָה).

הרמה הגבוהה ביותר של קִנְיָה, היא בריאה או יצירה, לכן קרוי הקב"ה, "קִנְיָה שְׁמַיִם וְאָרֶץ", ולכן, רואה האדם את הקב"ה כקוֹנָה (ואף פונה אליו בתואר 'קוֹנֵי'). לרמה דומה, ניתן לשייך את הלידה, תהליך שבו משלימה האם, כשותפה של הקב"ה, את תהליך הבריאה של יציר אנוש חדש, "קִנְיָתִי אִישׁ אֶת ה'". מה יש בה, בפעולת הקִנְיָה, מעבר לקבלת "בעלות", של הקוֹנָה על הקִנְיָה? כאשר פעולה של קִנְיָה נעשית כהלכה, יש בה מן הקדושה. כדי להמחיש את הצד הרוחני שבקִנְיָה, ניקח לדוגמא, סוג מיוחד של קִנְיָה, "קִנְיָה, מציאה". ההלכה קובעת מתי המוצא זוכה בבעלות על האבידה, ומתי עליו להשיב אותה לבעליה. ניתן לסכם בקצרה, שאם הבעלים של האבידה התיימשו מסיבות שונות, מהאפשרות שהאבידה תשוב לרשותו, אזי, הייאוש של המאבד, כמו מְקַנָּה למוצא את האבידה, והוא זוכה בה. הייאוש, המוגדר בפנימיות, כשער הנמוך ביותר של הטומאה, כמו מנתק את "חבל" הקִנְיָה, שקישר את האבידה לבעליה, ומעתה יכול המוצא לקנותה לעצמו, לקשור אותה אליו בחבל חדש.

פעולת הקִנְיָה היא בלעדית, ולכל קִנְיָה, יש בכל רגע נתון, "קוֹנָה" מוגדר היטב. לכן, לפי ההלכה, לא ניתן לעשות פעולת קִנְיָה חדשה על קִנְיָה קיימת, כל עוד לא הותר הקשר עם הקוֹנָה הקודם. הצגת הקִנְיָה בצורה זו, עשויה להבהיר את רמת החומרה שבשימוש בחפץ גנוב או גזול. החפץ הגנוב, מצוי אומנם ב"רשותו הפיזית" של הגנב, אך החפץ אסור (תרתי משמע) וקשור עדיין אל הבעלים ממנו נגנב. אין כל דרך להתיר את האסור/הקשור, וממילא גם כל האורות הרוחניים, הטוב שבו, מקושרים ושמורים לקוֹנָה האמיתית. אכילתו של פרי גנוב למשל, אינה מיטיבה עם האוכל, מכיוון שהאורות הצפונים בפרי אינם זמינים בעבורו, הם כאילו מצויים בתוך מעטפת אטומה, והדבר יכול רק להזיק לו (כמו מה שקורה לדג המנסה לאכול את התולעת שבקצה החכה).

כדי להבהיר את הדברים, בהקשר לפרשתנו, ניקח לדוגמא את קִנְיָה הקידושין. כאשר הזיווג אמיתי, מדובר בנשמה אחת, שהתחלקה לשתיים קודם שירדה לעולם הזה, חלקה האחד באיש והשני באישה. כאשר מאיר מזלם, האיש המחפש את אבדתו, זוכה ומוצא אותה, ואז החיבור ביניהם נפעל מחדש באמצעות הקידושין. ה"צינור" שנפתח ביניהם, מאפשר להם חיבור רוחני והפריה הדדית. אם נעלה לשורשה של פעולת הקִנְיָה, ק.נ.ה, נוכל לגלות משפחה של פעלים "אחים", שיכולים לשפוך אור על מאפיינים שונים, הכרוכים במצבים שונים, בפעולת הקִנְיָה. אם ניקח את השורשים המסתיימים באותיות 'נה', נקבל שורשים כמו: בנה – המציין שפעולת הקִנְיָה בונה מסגרת חדשה, זנה – הזנות היא פעולה הפוכה, שכמו באה לחלל את קדושת הקִנְיָה. פנה – הפניית פנים הדדית וחיבור פנימי המונע פזילה לצדדים, שנה – השינוי שחל

בפנימיותו של **הקנין**, בהשפעתו של **הקונה**. אם ניקח את השורשים הפותחים באותיות 'קנ', נקבל לדוגמה שורש משמעותי מאוד, ממשפחת הכפולים - **קנן** – המייצג את מימוש **הקנין** בפעולתו של זוג ציפורים, הבונה לעצמו **קן** משותף. אך יש עוד שורש מיוחד הקשור בטבורו אל השורש **ק.נ.ה**, הלא הוא **ק.נ.א.**

אם הכל הולך למישרים אצל בני הזוג, מתוך אמונה שהזיווג שלהם משמייים, ניתן להעלותו למדרגות רוחניות גבוהות יותר, עד כדי הרגשה של ישות אחת ונשמה משותפת, "יְהִי לְבָשָׂר אֶחָד". רמז לכך ניתן למצוא באותיות השורש ק.נ.ה. כאשר אנו מסתכלים על מיקומן של האותיות, בסולם האלפבית, נחשבת האות 'א' לגבוהה שביניהן והאות 'ת' לנמוכה שבהן. אם ניקח את האותיות **ק.נ.ה**, ונעלה מכל אחת מהן, אל האות שמעליה בסולם, נקבל את השורש צ.מ.ד, בהתאמה. שורש זה מרמז לכך שהמרחק בין הבעל והאישה כמו קטן והולך, "וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ", והם הופכים להיות **צמד**, ישות אחת, מתואמת בכל. וככל שהם מתקרבים זה לזו, כמו על פי חוקי הפיזיקה, כוח המשיכה שביניהם, גדל.

פעולת **הקנין** כמו מטביעה את חותמו הרוחני של **הקונה**, בקניינו, ויש כאן זיקה רוחנית הדדית, כפי שאומר הנביא ישעיהו "יָדַע שׁוֹר קִנְיָהּ". ניתן לדמות את הקשר המיוחד, כתדר ייחודי של **הקונה**, המוטבע ב**הקנין**, ובתדר זה מתבצעת ה"תקשורת" ביניהם. ניסיון לחבר את ה"כבל" של **הקנין**, לשקע של "קונה" אחר בפוטנציה, לא תצלח, בשל "התדר" השונה. הניסיון להחליף את קשר **הקנין**, בדרך לא כשרה, אינו חייב לבוא מצד גורם שלישי דווקא. **הקנין** עצמו, שאינו מודע בהכרח למהות החיבור שלו עם **קונה**, עלול אף הוא לנסות "לשבור את הכלים" או ללכת ולרעות בשדות זרים, מתוך אמונה שמצפה לו קשר (**קונה**) "מפתה" אחר. הוא לא מודע לכך, שכל עוד קדושתו של **הקנין** הקודם בתוקף, לא ניתן ליצור קשר רוחני חלופי אמיתי. פעולה מסוג זה, מחללת את קדושתו של **הקנין**. **הקנין** עודנו בתוקף, אך הזרימה בקו המקשר נפגמת, ועלולה לגרום לבזק חמור, שלא ניתן יהיה לשוב ולתקנו.

וכאן נפתח צוהר לפעולת הקנאה, "אִישׁ אֶשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְיָהּ וְקָנָה אֶת אִשְׁתּוֹ". כאשר **הקונה**, שאמור לפעול כל הזמן לחיזוק קשר **הקנין**, נוכח לדעת שחל רפיון בקשר, בחוזקו של הקן, וקיים חשש לחילול קדושת **הקנין**, עליו לקנא. וכדברי הכתב והקבלה בשם חז"ל, "אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנס בו רוח **טהרה**". אם **הקונה** בסדר, הוא אמור להיות רגיש לרגשותיו של **הקנין**, ולחוש שמשהו אינו כשורה. ומה הכוונה ב"לקנא לה"? השורש **ק.נ.א** מסתיים באות 'א', שמשמעותה גם אחד. עליו להבהיר לאשתו, שה**הקנין** ביניהם הוא פעולה של איחוד, ושל **קונה** אחד בלבד, וכן את המשמעות החמורה של הפרת **הקנין** חלילה, על חילול הקדושה שכרוך בו. אם אינה רוצה בו עוד כקונה, הוא יכול להתיר את הקשר, לסלק את חותמו מה**הקנין**, ע"י מתן גט, ובלשון הכתוב, "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִּתּוֹ", ספר שכורת את קשר **הקנין**, ומאפשר בעקבותיו פעולת חדשה של קניין, לגביה. אם היא רוצה בשימור **הקנין**, עליה להתרחק מנקודות תורפה ולהימנע מפעולות שעלולות להביא לקלקול. ניסיון לחבור **לקונה אחר**, כל עוד **הקנין** בתוקף, יגרום בנוסף לחילול קדושת **הקנין**, גם ל-**נתק**, להיפוך הסדר של האותיות **קן** ולהצבת **תריס** חוסם ביניהן. מדובר ב**נתק** שלא ניתן יהיה לאחותו, בינה ובין בעלה וגם בינה ובין ה"קונה" החדש. היא תהיה **אסורה לעולם**, על שניהם. סוג זה של **קנאה**, הוא **קנאה של הקונה לקניינו**, הוא דואג לה, לשלמותו של **הקנין** ולהמשכיותו, ופועל גם לטובתה. **הקנאה** השלילית היא **קנאה שמקורה בדרך כלל בצרות עין, קנאה במישהו**, אך קצרה היריעה מלהתייחס אליה הפעם.

היחס שבין הקב"ה לעם ישראל, נמשל פעמים רבות, ליחס **הקנין** שבין בעל ורעייתו. הכל מתחיל ב"ויחל העם לזנות אל בנות מואב", זנות גשמית, המובילה לזנות רוחנית, "ויצמד ישראל לבעל פֵּעוֹר". נפרצת פרצה בקדושת **הקנין** שבין עם ישראל לקונו, הקב"ה, ומתחילה נהירה אחרי "אלוהים אחרים", עבודת אלילים. **פינחס**, המחובר על דרך הקדושה והטהרה אל קונו, חש את תחושת ה"נבגדות" של הקב"ה, ואת הסכנה המתרגשת לבוא על עם ישראל, את הנתק שמתחיל להיווצר, והוא מחליט **לקנא**, במקום/בעבור הקב"ה. החיבור שלו אל הקב"ה כל כך חזק עד שהוא פועל כאילו הוא הקב"ה, או לפחות חלק ממנו, כידו הארוכה, אף שלא התבקש כלל! והוא מצליח להקדים את היווצרותו של ה-**נתק** ומצליח להפוך אותו לשורש **ת.ק.ג**, לתיקון המצב, לאיחוי ולחזרה אל המצב הקודם של **הקן** החם.

כגמול על מסירות הנפש שגילה, לקב"ה ולעם ישראל, **לקנין** המחבר אותם, ממנה אותו הקב"ה למשרת כהן, לתווך רשמי, המסייע בחיבור של עם ישראל לקונו. אך הוא זוכה גם למתנה נוספת, וחשובה לא פחות, "הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת פְּרִיִּתִי שְׁלוֹם". זוהי מתנה מיוחדת במינה, שלא ניתנה לאיש מלבדו. ומה למתנה זו ולפינחס? שורשה של המילה **שְׁלוֹם** הוא **ש.ל.מ** מלשון **שלמות**. **פינחס** מסר בעצם את נפשו על השכנת **שְׁלוֹם** בין עם ישראל ובין אלוקיו, **שלמות** של הקשר. לדברי חז"ל, במילה **שְׁלוֹם** יש קדושה, מכיוון שהיא משמשת גם כאחד משמותיו של הקב"ה. יוצא אפוא שהקב"ה כמו נותן את עצמו לעם ישראל, באמצעותו ובזכותו של **פינחס**.

דבר חסידות

עניין הדיבור הוא כידוע, הוצאת דבר ממצב של העלם (מחשבה) למצב של גילוי. הווי אומר, שהמדבר בשבחו ובמעלתו של חברו – מגלה בכך בעצם, את הטוב הגנוז בו. ולפעולה זו, נודעת השפעה חיובית וחשובה על אותו חבר.

(ליקוטי שיחות – הרבי מליובאוויטש)

שבת שלום ומבורך

חנן / סו / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל ghananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.